

SPOŁECZEŃSTWO
EDUKACJA
JĘZYK

Tom 13/2021, ss. 125-147
ISSN 2353-1266
e-ISSN 2449-7983
DOI: 10.19251/sej/2021.13(9)
www.sej.mazowiecka.edu.pl

Katarzyna Pardej

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej

Orcid: 0000-0002-7111-7834

OSOBOWOŚĆ I KOMPETENCJE NAUCZYCIELI PRZEDMIOTÓW MECHATRONICZNYCH

THE PERSONALITY AND COMPETENCIES OF
MECHATRONIC SUBJECTS TEACHERS

Abstrakt

Dokonujące się zmiany cywilizacyjne spowodowały zmianę oczekiwań społeczeństwa względem nauczycieli, w szczególności nauczycieli szkół zawodowych przygotowujących uczniów do zaistnienia i utrzymania się na wymagającym rynku pracy. Uczniom szkoły zawodowej nie wystarczy, że zdobędą kwalifikacje zawodowe wyodrębnione w zawodzie, lecz powinni być w pełni przygotowani do funkcjonowania w zmieniającej się rzeczywistości, w tym do zmieniających się wymagań na konkretnym stanowisku pracy. Na nauczycielu spoczywa obowiązek zapewnienia warunków sprzyjają-

Abstract

Ongoing civilizational changes have led to the shift of expectations towards teachers especially those teaching vocational school students, preparing them to enter and thrive in the competitive labour market. It is not enough for vocational school students to gain qualifications, they must also be prepared for dealing with ever-changing circumstances including changing requirements of specific jobs. The teacher is responsible for securing appropriate conditions for students to think out of the box, to be independent, to understand themselves and the world around them, and to be able to

cych wyzwaniu u uczniów myślenia innowacyjnego, bycia autonomicznym, twórczym, rozumiejącym siebie i otaczające środowisko, a także zorganizowania środowiska szkolnego w taki sposób, aby w przyszłości uczniowie sprościli wymaganiom cywilizacyjnym. W artykule na podstawie badań własnych omówiono jakie kompetencje i jaką osobowość posiadają nauczyciele przedmiotów mechatronicznych w opinii ich podopiecznych, jak nauczyciele ci organizują proces kształcenia, a także jaki „realistyczny” stosunek ma młodzież do nauczyciela oraz procesu kształcenia.

SŁOWA KLUCZOWE

kompetencje nauczyciela, osobowość, efektywne nauczanie, kształcenie zawodowe, uczeń technikum, zawód technik mechatronik

organize the school environment appropriately to face civilizational challenges. The article, based on own research, discusses the competencies and personalities of mechatronic teachers described by their students as well as the way teachers organize the educational process and a realistic attitude the youth has towards the teacher and the education process.

KEYWORDS

teacher's competencies, personality, effective teaching, vocational education, technical school student, trained mechatronic technician

1. Wprowadzenie

Wyzwaniom XXI wieku może podołać człowiek wszechstronnie wykształcony i kompetentny, myślący w sposób innowacyjny, energiczny, sprawny oraz wrażliwy na wartości będące drogowskazem dla własnego postępowania; może nim być człowiek wykonujący zawód nauczyciela (Denek 1998). Zawód ten polega na świadomym i zorganizowanym kształtowaniu osobowości uczniów, a efekt pracy w dużej mierze zależy od osobistych wartości nauczyciela. „Osoba nauczyciela przesądza o jakości szkoły i jest w najwyższym stopniu sprawczym czynnikiem rozwoju ucznia. Działanie nauczyciela na rzecz zmiany rozwojowej ucznia jest tym bardziej skuteczne, im bardziej nauczyciel sam podlega procesom rozwojowym, im bardziej jest świadomy siebie” (Kwiatkowska 1997, 52).

Nauczyciel przedmiotów zawodowych wprowadza uczniów w świat zawodowy, przygotowuje ich do wykonywania pracy zawodowej i aktywnego funkcjonowania na zmieniającym się rynku pracy. Może skutecznie zmotywować ich do pogłębiania zainteresowań w obrębie profesji zbieżnej z profilem technikum, w którym się uczą, bądź skutecznie zniechęcić do uczenia się danego zawodu. Może wspierać proces uczenia się zawodu bądź powodować stagnację lub regres. Na jego barkach spoczywa wielka odpowiedzialność, szybkie i skuteczne przygotowanie uczniów technikum do funkcjonowania w nowej rzeczywistości a skuteczność tego procesu jest uwarunkowana m.in.

osobowością nauczyciela oraz jego kompetencjami zawodowymi. Z tego powodu tak istotne jest poznanie osobowości i kompetencji nauczycieli przygotowujących uczniów do wykonywania zawodu technik mechatronik oraz ustalenie, w jakich obszarach pokrywają się one z oczekiwaniami ich podopiecznych.

2. Osobowość i kompetencje w zawodzie nauczyciela

Osobowość rozumiana bywa jako zespół stałych właściwości i procesów psychofizycznych, swoistych dla danego człowieka oddziałujących na organizację jego zachowania, czyli na stałość w zdobywaniu i segregowaniu doświadczeń, wiadomości i sprawności, w wyrażaniu emocji wobec innych osób oraz na stałość w ustalaniu celów i wartości. Ukształtowanie ww. stałych mechanizmów zachowania jest następstwem rozwoju osobowości (Okoń 2001). Nauczyciel wpływa na osobowość swojego ucznia, gdyż wprowadza go w świat społecznych doświadczeń. Jedni badacze uważają, że cechy osobowości nauczyciela są wrodzone, inni natomiast twierdzą, że można je nabyć (Bailey 1962, Kreutz 1962, Szuman 1962). Początkowo badania dotyczące osobowości koncentrowały się wokół koncepcji idealnego nauczyciela (Dawid 1932, Rowid 1938, Myślakowski 1962; por. też Grabias 2003), z czasem jednak zaczęto prowadzić badania na temat „rzeczywistego” nauczyciela wykonującego swoją pracę w konkretnych warunkach oraz badać faktyczny stosunek do pracy dydaktyczno-wychowawczej nauczyciela (Bandura 1972, Guess, Bowling 2014, Pennington, Curtner-Smith, Wind 2020). Współcześnie rozważania na temat cech osobowości są prowadzone w mniejszym stopniu, ponieważ główny akcent kładzie się obecnie na kompetencje składające się na zawód nauczyciela (Czerepaniak-Walczak 1995, Kwaśnica 2011, Bielski 2017), w tym kompetencje nauczyciela zawodowego (Szlosek 1987, Wiatrowski 1993, Gerlach 1997). Nie należy jednak umniejszać roli jego cech osobowych w procesie nauczania, gdyż nauczyciel pozbawiony odpowiednich cech osobowych pomimo podjęcia wszelkich starań może stać się „dobrym” nauczycielem (nauczycielem-rzemieślnikiem), jednak nigdy nie stanie się znakomitym nauczycielem (mistrzem) (Mihulka 2018).

Komitet Nauk Pedagogicznych PAN opracował koncepcje kompetencji pedagogicznych nauczyciela pomocnych w pełnieniu przez niego funkcji dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych. Wyróżnił on *kompetencje prakseologiczne*, które przejawiają się w opracowaniu właściwej diagnozy, umiejętnym i skutecznym programowaniu, projektowaniu i organizowaniu działań pedagogicznych (lekcyjnych i pozalekcyjnych), a także kontrolowaniu i ocenianiu efektów pracy ucznia w kształceniu i wychowaniu, nawiązują one do procesu dydaktycznego; *kompetencje komunikacyjne* – odnoszące się do poprawnego i skutecznego posługiwania się językiem i specjalistyczną terminologią w sytuacjach edukacyjnych, jak również umiejętności interpersonalnego komunikowania się; *kompetencje współdziałania* – nawiązujące do skutecznych zachowań prospołecznych i sprawności działań integracyjnych; *kompetencje kreatywne* – wyrażające się nieszablonowością, innowacyjnością i twórczym działaniem, a także *kompetencje infor-*

matyczne – nawiązujące do sprawnego korzystania z nowoczesnych źródeł informacji w procesie edukacyjnym, jak również we własnym kształceniu i doskonaleniu zawodowym i *kompetencje moralne* – wyrażające się w posiadaniu zdolności do pogłębionej refleksji moralnej odnośnie oceny własnego postępowania pedagogicznego (Denek 1998).

3. Charakterystyka nauczycieli przedmiotów mechatronicznych – wyniki badań własnych

Badania jakościowe przeprowadzono w roku szkolnym 2020/2021 wśród uczniów technikum. Uczniowie zostali poproszeni o wypełnienie kwestionariusza wywiadu na temat najbardziej i najmniej lubianego nauczyciela przedmiotów zawodowych, tj. nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych i nauczyciela praktycznej nauki zawodu, oraz określenie idealnego, wymarzonego nauczyciela przedmiotów zawodowych, co do którego chcieliby, aby uczył ich w technikum. Próba badawcza wynosiła 91 osób. Przeprowadzono ponadto badania fokusowe wśród 7 chętnych uczniów. Udział w badaniu miał charakter dobrowolny i anonimowy. W każdym momencie można było podjąć decyzję o rezygnacji z udziału w badaniu bez ponoszenia jakichkolwiek konsekwencji.

Przeprowadzone badania pozwoliły na uzyskanie wiedzy na temat nauczycieli przedmiotów mechatronicznych w opinii uczniów, a mianowicie: jak uczniowie spostrzegają swoich nauczycieli i oceniają prowadzone przez nich zajęcia w kontekście nauki zawodu, czy każdy nauczyciel prowadzi zajęcia w sposób zachęcający ucznia do uczęszczania i uczestniczenia w nich, jakich nauczycieli uczniowie uznają za skutecznych **bądź nieskutecznych** w nauczaniu zawodu i jak przebiegają prowadzone przez nich zajęcia; jak nauczyciele oddziałują na ich **życie** (zawodowe i osobiste), jakie sposoby motywacji do nauki są przez uczniów aprobowane i efektywne, jaki mają oni stosunek do kompetencji i przygotowania swoich nauczycieli do pracy dydaktyczno-wychowawczej, ich cech charakteru, osobowości i aparycji. W badaniu nie koncentrowano się na kompetencjach merytorycznych nauczycieli przedmiotów mechatronicznych, lecz na ich kompetencjach pedagogicznych. Dzięki przeprowadzonym badaniom możliwe stało się określenie, jakich nauczycieli uczniowie najbardziej lubią, najmniej lubią oraz jaki jest ich wzór idealnego nauczyciela. Wyniki badań nie potwierdziły panującego powszechnie przekonania o tym, że uczniowie aprobują nauczycieli pobłażliwych i mało wymagających.

Podczas badań fokusowych siedmioosobowa grupa odpowiedziała na osiem pytań. Po usłyszeniu pytania: *Jacy są nauczyciele przedmiotów zawodowych, którzy uczą bądź uczyli was zawodu w technikum?* uczniowie jednomyślnie wytypowali dwóch nauczycieli, o których chcieliby powiedzieć i podkreślali ich pozytywne walory. „Kiedy byliśmy w pierwszej klasie uczył nas bardzo dobry nauczyciel”, „Złoty człowiek”, „Umiał przekazać nam wiedzę, uwielbialiśmy go słuchać”, „Ciekawie opowiadał. Znamy nawet historię jego życia. Na lekcjach wszyscy pracowaliśmy cicho. Panowały zasady”. „Byliśmy cicho, bo on zaciekawiał nas przedmiotem”, „Sposób, w jaki opowiadał, decydował

o tym, że byliśmy cicho na jego lekcjach”, „Czuliśmy do niego respekt”, „Był człowiekiem charyzmatycznym, wszyscy chcieliśmy **słuchać tego, co ma nam do powiedzenia, dlatego nie przeszkadzaliśmy** na lekcji”, „Drugi nauczyciel, którego chętnie lubimy słuchać jest również charyzmatyczny i uczy nas już trzeci rok”, „Ma specyficzny styl wymowy i porozumiewania się z nami, po jednym słowie wiemy, o co mu chodzi”, „Ma dobre poczucie humoru. Jest czas, kiedy możemy pożartować i czas nauki, kiedy panuje powaga”.

Uczniowie technikum z przyjemnością odtwarzają w pamięci nauczycieli charyzmatycznych, komunikatywnych i umiejących wprowadzać na lekcjach ład, porządek, zrozumiałe reguły. Tacy nauczyciele budzą u uczniów respekt. Na ogólne pytanie odnoszące się do wszystkich nauczycieli przedmiotów zawodowych, z jakimi mieli oni do czynienia w szkole, wszyscy zgodnie postanowili opowiedzieć o dwóch pozytywnie wyróżniających się nauczycielach. Podkreślali, że na prowadzonych przez nich lekcjach cenią panujące jasno sformułowane zasady – jest czas na naukę i czas na odprężenie. Każdy przestrzega tej niepisanej reguły, ponieważ jest ona gwarantem zyskania nowej wiedzy i umiejętności zawodowych lub pozyskanie wiedzy, która zmieniłaby sposób ich myślenia bądź ich postawę do życia (dzięki dzieleniu się nauczyciela własnymi doświadczeniami zawodowymi i życiowymi). Uczniowie cenią u nauczyciela klarowne wypowiedzi. Lubią, kiedy ociepla on swój wizerunek opowieściami z własnego życia, ale nie jest to warunkiem koniecznym, by uczniowie go doceniali. Nadrzędną bowiem kwestią jest zdolność nauczyciela do zainteresowania uczniów zawodem. Jawią się oni w ich oczach jako przystępni, ale i wymagający.

Drugie pytanie brzmiało: *Czy spotkaliście nauczyciela przedmiotów zawodowych, na którego lekcje chętnie lub niechętnie uczęszczaliście. Jeśli tak, co było powodem zachęcenia lub zniechęcenia was do uczestniczenia w lekcji prowadzonej przez tego nauczyciela?* Uczniowie przyznali, że doświadczyli obu ww. sytuacji. „Chętnie bierzemy udział w lekcjach, jeśli ich tematyka nas interesuje, np. są ciekawe przedmioty zawodowe, na których wykonujemy praktyczne czynności, robimy coś własnoręcznie, coś montujemy, coś testujemy. Niechętnie uczęszczamy na lekcje, gdzie cały czas siedzimy i piszemy”, „Na lekcjach przez nas chętnie uczęszczanych robimy ciekawe rzeczy. Jest jasny przekaz”, „Nauczyciel wie, czego uczy i jak nam o tym opowiedzieć, jak nas nauczyć”, „Mówi do nas prostym, zrozumiałym językiem: «Ja wam wiedzę przekazuję, wy zdecydujcie, czy z niej skorzystacie. Uczycie się tutaj dla siebie. Postarajcie się zdać egzamin»”, „Przekaz jest jasny, ale co ważne wymagane jest od nas zaangażowanie, aby rozwiązać zadanie”, „Czasami samemu trzeba coś odkryć, znaleźć, ale czasami także nauczyciel nam w tym pomaga”, „Nauczyciel chwali nasze pomysły oraz udziela porady, jak można by je jeszcze ulepszyć, podaje wiele możliwości”, „Ciekawi nas programowanie, montaż układów, projektowanie kadr. Z AutoCAD-a nauczyciel pokazywał nam, jak daną rzecz zrobić, a potem mieliśmy samodzielnie to odtworzyć. Pokazywał nam różne narzędzia, które możemy do tego celu wykorzystać (np. do zrobienia trójwymiarowego dzbanka, jak go wypełnić, dorobić mu uchwyt; wszystkie rzeczy związane z modelowaniem)”, „Niechętnie natomiast uczęszczamy na jeden praktyczny przedmiot zawodowy, ponie-

waż nic nie robimy przez trzy godziny prócz pisania w zeszytach. Nauczyciel dodatkowo sepleni, choć rozumiemy, że to nie jego wina”, „W planie zajęć przedmiot ten figuruje obecnie jako pracownia. Przez dwa poprzednie lata przyswajaliśmy teorię, gdyż widniał on w planie jako przedmiot teoretyczny. Z tego powodu mieliśmy na początku roku nadzieję, że będziemy wykonywać prace wymagające od nas zręczności manualnej. Cieszyliśmy się na myśl, że wreszcie zdobytą wiedzę zastosujemy w praktyce. Okazało się jednak, że przedmiot ten jest nadal realizowany w formie teoretycznej, ponieważ po prostu siedzimy i piszemy. Tylko w najgorszy możliwy sposób! Nauczyciel cały czas dyktuje. Mógłby nam dać gotowe notatki, rysunki, żebyśmy sami to robili, np. czytali i przepisywali”, „Nauczyciel mówi zbyt szybko i niewyraźnie. Ma źle zrobioną szczękę, co powoduje, że potrafię stracić wątek, kiedy go słucham”, „Ogólnie trudno jest go czasem zrozumieć”, „Rezygnujemy z prośby o powtórzenie, bo to wydłuża dodatkowo lekcję; a to z kolei sprawia, że jesteśmy coraz bardziej znużeni. Nie przyciąga w ogóle naszej uwagi”.

Uczniowie przyznali, że oprócz zajęć przygotowywanych przez nauczycieli przedmiotów zawodowych, na które chętnie uczęszczają, **są i takie, wobec których zajmują** przeciwstawne stanowisko. Przyjmowaną postawę potwierdzili merytorycznymi argumentami i wyjaśnili przyczynę istniejącego zjawiska. Uczniowie doceniają nauczycieli stwarzających im sposobność czynnego uczestnictwa na lekcji (np. wykonywanie manualnych czynności związanych z zawodem); **inspirujących** ich do myślenia, angażujących w poszukiwanie nowych, lepszych rozwiązań zadania, stosujących pochwały, ale jednocześnie wskazujących nieodkryte obszary wiedzy zawodowej, rozbudzających ich zainteresowanie zawodem poprzez proponowanie ciekawej tematyki zajęć, ukierunkowanych na wyposażenie uczniów w treści nauczania, umiejętności i nawyki, rozwijanie ich uzdolnień, świadomie kreujący proces dydaktyczny. Uczniowie niechętnie natomiast uczęszczają na zajęcia prowadzone przez nauczyciela przedmiotów zawodowych, który nie potrafi nauczać ciekawie i przykuwać ich uwagę.

Na trzecie pytanie: *Jak oceniacie lekcje prowadzone przez nauczyciela przedmiotów zawodowych, na które chętnie i niechętnie uczęszczacie w kontekście uczenia się zawodu?* uczniowie udzielili następujących odpowiedzi: „Lecje, na które chętnie uczęszczamy są bardzo wartościowe w kontekście uczenia się zawodu”, „Najchętniej uczymy się kinetycznie, poprzez działanie, kiedy montujemy, programujemy. Poznajemy wówczas coraz głębiej tajniki naszego zawodu”, „Wartościowe są lekcje, kiedy sami musimy do czegoś dotrzeć, samemu coś odkryć, ponieważ zostaje nam to na dłużej w pamięci”, „Tak! Oczywiście! Po drodze dodatkowo odkrywamy poboczne rzeczy, sztuczki, które ułatwiają proces uczenia się”, „Które nas przygotowują do zawodu”, „Przedmiot, na który niechętnie uczęszczamy jest również bardzo ważny, ale...”, „Przedmiot jest ciekawy, ale sposób, w jaki nauczyciel przekazuje nam wiedzę, jest nieciekawy i zniechęca do poruszanych zagadnień”, „Przedmiot jest ważny, ale jest źle nauczany”, „Przedmiot dotyczy sposobu obrabiania materiałów. To jest bardzo ważne, to są podstawy, to jest fundamentalne!”, „I przydatne”, „Przedmiot jest ważny, jednakże sposób, w jaki nauczyciel

go prowadzi, jest nudny, monotony”, „A najmniej – tragiczny”, „Wysysa z nas całą radość do uczenia się zawodu, który wybraliśmy dla siebie na resztę życia”.

Wszystkie przedmioty zawodowe ujęte w planie nauczania dla zawodu technik mechatronik uczniowie jednomyślnie uznali za wartościowe. Tym bardziej ubolewają oni nad faktem, że niekiedy przedmioty zawodowe prowadzone są przez nauczycieli stosujących nieefektywne strategie nauczania wzbudzające u nich frustracje (np. nudę i irytację) i działające na nich demotywująco. Niechętnie uczęszczają na tego typu zajęcia, w przeciwieństwie do lekcji prowadzonych przez nauczyciela stosującego aktywne strategie nauczania. Uczniowie stają się wówczas aktywnymi uczestnikami procesu dydaktycznego, co przyczynia się do rozumienia, zapamiętywania omawianych zagadnień zawodowych i zastosowania ich w praktyce, a to z kolei gwarantuje dobre przygotowanie do wykonywania zawodu.

Czwarte pytanie brzmiało: *Jak przebiegają zajęcia prowadzone przez (efektywnego i nieefektywnego) nauczyciela przedmiotów zawodowych?* Uczniowie odpowiedzieli, że na lekcjach prowadzonych przez efektywnego nauczyciela: „Przychodzimy, otrzymujemy zadanie oraz wytyczne do jego wykonania. Czasem dostajemy porady, podpowiada i przechodzimy do wykonywania czynności, pracujemy w zespołach”, „Zawsze jest coś nowego”, „Mamy kilka (10, 15) minut na zapoznanie się z tematem, np. omówienie nowego elementu, sposobu, metody. Jak się pojawi coś nowego, to na tablicy nauczyciel chętnie narysuje, wyjaśni, jak tego używać i do czego używać. Zaraz po tym wprowadzeniu mamy świeżą wiedzę, idziemy do komputerów albo do stacji, zaczynamy to robić, żeby tę wiedzę utrwalić. Wyrobić nową pamięć mięśniową”, „Wytyczne, jak coś zrobić, dostajemy poprzez przekaz słowny oraz pisemny w postaci notatki lub zapisu na tablicy”, „Jeśli jest przekaz słowny (bo nauczyciel uznał, że znamy temat), możemy się trochę popisać albo włączyć się w zadanie i zrobić do niego twist, czyli zmienić go lekko; wtedy nauczyciel podchodzi do nas i nam mówi o tej możliwości; możemy zadawać pytania nauczycielowi”, „Nauczyciel nas wtedy kierkuje, ale zamiast dawać nam wszystko na «srebrnej tacy», tak po prostu, to nas kieruje do źródeł. Możemy tam znaleźć dokumentację techniczną np. dane techniczne danego elementu. Nauczyciel nam pokazuje, gdzie szukać tego wszystkiego, dzięki czemu, gdy mamy sami czegoś się uczyć, to wiemy, w jakich miejscach szukać informacji”, „I jak szukać”. Zdaniem uczniów najmniej korzystne w kontekście uczenia się zawodu są lekcje, kiedy: „Nauczyciel «smętnie» czyta z książki”, „Przychodzimy na lekcje, nauczyciel sprawdza listę, na tablicy zapisuje temat, a potem czyta z książki. Próbuje sam zrozumieć czytane treści i każe nam je zapisywać w zeszytach”, „Mamy małe przerwy pomiędzy tym notowaniem, wtedy naszym zadaniem jest narysowanie paru rysunków”, „Niekiedy podczas przerw coś omawia, jednak na przykładzie, który nie dotyczy naszego zawodu”, „Często tłumaczy na przykładzie motoryzacji, budowy samochodów, czym my się nie zajmujemy”, „Łatwiej jest nam zwizualizować to wszystko, o czym mówi nauczyciel, kiedy podaje przykład związany z naszą profesją i z tym, czego uczymy się aktualnie bądź czego już się nauczyliśmy”, „Nie każdy ma taką możliwość jaką mam ja. Mój tata jest mechanikiem samochodowym. Uczę się od taty. Moi koledzy nie rozumieją, o czym mówi

nauczyciel, o co mu chodzi, kiedy odwołuje się do przykładów z budowy samochodu. Takie postępowanie jest dziwne. To nie powinno tak wyglądać! Więcej się nauczyłem w domu niż na lekcjach”.

Każdy nauczyciel prowadzi przedmiot zawodowy według opracowanej własnej struktury. Efektywny nauczyciel planuje maksymalnie 15 minut na zapoznanie uczniów z nowymi treściami. Stosuje wówczas przekaz słowny (werbalny), przekaz za pomocą pokazu lub przekaz za pomocą ćwiczeń praktycznych. Dostosowuje formę przekazu adekwatnie do poziomu wiedzy i umiejętności uczniów, tzn. na lekcjach utrwalających daną umiejętność ogranicza się do przekazu słownego (werbalnego). Następnie uczniowie samodzielnie przystępują do działania, stosują wiedzę w praktyce. Nauczyciel ich kierkuje i zachęca do szukania przydatnych informacji w sprawdzonych źródłach. Dla uczniów technikum niekorzystne w kontekście uczenia się zawodu są zajęcia prowadzone przez nauczyciela, który jest jedynym aktywnym uczestnikiem procesu dydaktycznego, a uczniowie pozostają bierni. Nieakceptowalny jest fakt, że nie zna on efektów kształcenia przypisanych pozostałym przedmiotom zawodowym i stosuje nieadekwatne przykłady podczas wyjaśniania zagadnień zawodowych.

Piąte pytanie, jakie zadano uczniom było następujące: *Jak zmieniło się wasze życie pod wpływem kontaktu z (efektywnym i nieefektywnym) nauczycielem przedmiotów zawodowych?* W nawiązaniu do efektywnego nauczyciela uczniowie stwierdzili, że: „Nauczyciel sprawił, że bardziej zainteresowałem się tym zawodem”, „Dzięki niemu nauczyłem się poszukiwać różnych źródeł, dokumentów oraz nabyłem umiejętności ich odczytywania, rozumienia”, „Rozbudził we mnie zamiłowanie do poszukiwania i odkrywania nowych rzeczy. Jeżeli czegoś potrzebuję, próbuję do tego dotrzeć. Sam uczę się nowych rzeczy. Odkrywam, jak coś zrobić. Dążę do tego, żeby samemu się nauczyć, wtedy najbardziej zapamiętuję”, „Nauczyciel ten uzmysłowił mi, że mogę poszerzać swoje horyzonty nawet we własnym zakresie. Rzeczy, których się uczę w szkole, wydawały mi się trudne na początku; ale po pewnym czasie, stały się one proste, zacząłem się rozwijać we własnym zakresie”, „Mnie zainspirował w ten sposób, że po raz pierwszy zacząłem rozwijać prawdziwe hobby. Przez większość życia, tak naprawdę nie wiedziałem, co chciałem robić. Wyobrażałem sobie, że będę nie wiadomo kim. **Pójdę sobie na «pierwszą lepszą» branżówkę**, a potem będę naprawiać samochody albo jeździć trakto-rem, obojętnie. Dzięki temu nauczycielowi zacząłem zgłębiać tematy związane z moim zawodem, który okazał się bardzo interesujący. Zacząłem się rozwijać w tym kierunku, próbowałem robić nowe rzeczy. A teraz mój pokój jest przepełniony właśnie tego typu rzeczami. Dzięki niemu mam swoje hobby. Lubię modelować i wykonywać czynności związane z moim zawodem”, „Po lekcjach z tym nauczycielem, jestem bardziej zmotywowany do działania i mam lepsze oceny, lepiej się uczę; z resztą uważam, że nie tylko ja, ale i cała klasa”.

W nawiązaniu do nieefektywnego nauczyciela z kolei uczniowie stwierdzili, że: „Nauczyciel ten zniechęcił mnie do robienia rzeczy, które odnosiły się do prowadzonej przez niego lekcji. Za każdym razem, kiedy chcę coś zrobić, natychmiast przypominam sobie jego lekcje i odechciewa mi się tego robić. Rzeczy te źle mi się kojarzą, postrzegam

je jako nudne i nieciekawe”, „Mnie zniechęcił do uczestniczenia na jego lekcji, uważam ten czas za zmarnowany. Wolę zostać w domu i sam się pouczyć, np. poćwiczyć do egzaminu zawodowego. To mi da więcej niż lekcje z tym nauczycielem”, „Ja z kolei doszedłem do pozytywnych wniosków. Mogę sam decydować o swoim życiu. To co ja chcę zrobić, nie musi zależeć od innych. Rozwinąłem zdolność dostrzegania tego, co mi się w moim życiu nie podoba i wierzę, że mogę sam to zmienić”.

Nauczyciele przedmiotów zawodowych wpływają na swoich podopiecznych. Dzięki efektywnemu nauczycielowi uczniowie dążą do samorozwoju, odkrywają własne hobby, umieją pokonywać trudności w zawodzie, uzyskują lepsze oceny w szkole i czują zamiłowanie do zawodu, są przekonani o trafności wyboru właściwej ścieżki zawodowej. Nauczyciel nieefektywny działa na nich demotywująco, aczkolwiek obcowanie z nim, uzmysłowiło uczniom fakt, że sami są „kowalami własnego losu” i decydentami własnego życia. Posiadana przez nich wiedza i nabyte umiejętności w dużej mierze zależą od nich samych, a nie od osoby je nauczającej.

Kolejne pytanie dotyczyło motywacji: *Jak nauczyciel przedmiotów zawodowych motywuje was do nauki?* Uczniowie uznali, że: „Nauczyciel prosi, abyśmy sami znaleźli rozwiązanie zadania, co w moim odczuciu jest ciekawe i motywujące. Czasami lekcje urozmaica filmami i rozbudza w nas ciekawość zawodową, np. odtwarza filmy związane z robotami czy taśmami produkcyjnymi; pokazuje, jak było w minionych latach”, „Nie pokazuje bardziej skomplikowanej strony naszej profesji, tylko ją upraszcza. Dzięki temu wiemy, że profesja jest prosta i chętnie się jej uczymy”, „Stopniowo zwiększa poziom trudności zadań, tzn., jeśli znane jest rozwiązanie zadania, musimy się zastanowić, w jaki sposób je ulepszyć, ale żeby niczego przy tym nie zepsuć”, „Urozmaica nam lekcje. Stara się, aby lekcje nie były takie same. Jeżeli coś jest powtarzalne, to w końcu się nudzi. Na każdej lekcji mamy nowy materiał, nowe zadania, nowy sposób rozwiązania zadania. Uzmysławia nam, że są różne drogi rozwiązania zadania i dba, abyśmy nie zamykali się na inne możliwości”. Uczniowie przyznali, że wśród nauczycieli przedmiotów zawodowych jest nauczyciel, który „nie motywuje ich do nauki”, „Wszystkie lekcje są niemalże identyczne. Schemat działania jest ten sam a tematy się powtarzają. To się robi nudne”.

Uczniowie technikum są motywowani do uczenia się, kiedy nauczyciel przedmiotów zawodowych proponuje zadania wymagające od nich zaangażowania, poszukiwania optymalnego rozwiązania; wykorzystuje odpowiednie środki dydaktyczne, np. odtwarza film przedstawiający ewolucję następującą w zawodzie, dzięki czemu uczniowie poszerzają własny zasób wiedzy; stosuje skuteczną komunikację; dostosowuje przekaz językowy do poziomu wiedzy i umiejętności swoich uczniów, w ten sposób umożliwia im zrozumienie trudnych treści. Niestety bywają nauczyciele przedmiotów zawodowych, którzy nie motywują uczniów do uczenia się. Prowadzą oni monotonne lekcje, nie zachęcające do udziału w nich i zgłębiania omawianych problemów.

Następne pytanie, jakie zostało zadane uczniom było sformułowane następująco: *Jak oceniacie kompetencje i przygotowanie do pracy dydaktyczno-wychowawczej (efektywnych i nieefektywnych) nauczycieli przedmiotów zawodowych?* Uczniowie wyrazili

opinię, że „Nauczyciel efektywny zawsze bardzo dobrze jest przygotowany do zajęć, jest konkretny, wie co robi i daje konkretne zadania. Nauczyciel nieefektywny natomiast jest nieprzygotowany i czytając dany materiał, który nam chce przekazać, dopiero się z nim zapoznaje”.

Wśród nauczycieli przedmiotów zawodowych są nauczyciele świadomie i odpowiedzialnie podchodzący do procesu kształcenia, doksztalający się i podnoszący własne kwalifikacje. Rozumieją oni, że następuje szybki rozwój gospodarczy, kulturowy i społeczny a ich uczniowie po ukończeniu szkoły będą chcieli zaistnieć i utrzymać się na rynku pracy. Precyzyjnie przygotowują się więc do zajęć, aby odpowiednio przygotować swoich podopiecznych do wykonywania zawodu i bycia samoregulującymi się jednostkami, dla których nowości zawodowe nie będą obce i nie będą stanowiły dla nich trudności. W opinii uczniów nie wszyscy jednak spełniają ich oczekiwania, ponieważ kadrę pedagogiczną zasilają nauczyciele przedmiotów zawodowych nieprzygotowani do zajęć.

Ostatnie pytanie dotyczyło cech charakteru, osobowości oraz aparycji nauczyciela, a mianowicie: *Jakie cechy charakteru, jaką osobowość i aparycję ma (efektywny i nieefektywny) nauczyciel przedmiotów zawodowych?* Uczniowie twierdzą, że efektywny nauczyciel przedmiotów zawodowych: „Mówi tak, że chętnie się go słucha. Mamy do niego szacunek”, „Jest dla nas autorytetem”, „Jest sympatyczny, przyjemnie się go słucha i przychodzi na lekcje”, „Ma poważną aparycję, ma poważną minę”, „Szanuje swoje stanowisko. Ubiera się odpowiednio, często był elegancki, co budziło w nas taki szacunek do niego”, „Nie miałem poczucia, żebyśmy czegoś nie rozumieli”. Nieefektywny nauczyciel przedmiotów zawodowych „Nie budzi szacunku do siebie. Spóźnia się na lekcje. Nie potrafi wykorzystać najprostszycy nowinek technologicznych, np. na lekcji online nie włączył sobie głośników i myślał, że na lekcji nikt do niego nic nie mówił. A my staraliśmy się z nim skomunikować, niestety się nie udało. Nawet nie patrzył na czat ani na Librusa, tylko cały czas mówił”, „Brak zrozumienia tematu, umiejętności wypowiadania się, ciągle zacinięcie”.

W opinii uczniów efektywny nauczyciel przedmiotów zawodowych, na którego lekcje uczniowie z przyjemnością uczęszczają, jest komunikatywny, budzi zaufanie i szacunek, jest sympatyczny, przyjemny, punktualny i obowiązkowy, ma poważną aparycję, dostosowuje ubiór do zajmowanego stanowiska, używa zrozumiałego języka dla odbiorcy, dobrze wyjaśnia nawet trudne treści zawodowe. Nieefektywny nauczyciel przedmiotów zawodowych, na którego lekcje uczniowie niechętnie uczęszczają nie budzi szacunku, jest niepunktualny, nie rozwija umiejętności technologicznych, nie potrafi zainteresować ucznia tematem, ma problemy z komunikowaniem się z uczniami.

Pozyskane w badaniu fokusowym dane są spójne z myśleniem ich rówieśników oraz młodszych i starszych kolegów ze szkoły, wyrażających swoją opinię na temat najbardziej i najmniej lubianego nauczyciela przedmiotów zawodowych, który uczy bądź uczył ich zawodu w technikum oraz nauczyciela idealnego, który chcieliby, aby uczył ich zawodu. Analizując opis ww. trzech sylwetek nauczycieli, wykorzystano podział kompetencji zaproponowany przez Komitet Nauk Pedagogicznych PAN.

Uczniowie technikum w większości mają zajęcia z nauczycielami przedmiotów zawodowych posiadającymi *osobowość* oddziałującą pozytywnie na procesy uczenia się swoich podopiecznych, mającymi zdolności interpersonalne sprzyjające dobrym kontaktom z otaczającą ich młodzieżą oraz umożliwiające nawiązanie i utrzymanie z nimi więzi emocjonalnych, wykazują się przy tym odpowiedzialnością i obowiązkowością, a także uzewnętrzniają autentyczną troskę o wszechstronny rozwój ucznia. Młodzież ceni zajęcia z osobą przyjaźnie do nich usposobioną, posiadającą doświadczenie w nauczaniu zawodzie, jednocześnie surową i asertywną, potrafiącą zdyscyplinować klasę; osobą, która niewątpliwie posiada poczucie humoru i jest pasjonatem mechatroniki. Ich wymarzony nauczyciel, który chcieliby, aby uczył ich zawodu dodatkowo powinien być „wyluzowany”, „zrelaksowany”, mieć ładny wygląd i być kobietą. Warto podkreślić, że w opinii uczniów obaj – idealny i ulubiony nauczyciel jest wymagający i swoją postawą wzbudza u uczniów szacunek. Ich przeciwieństwem jest nauczyciel najmniej lubiany przez uczniów, który swoją nieprzyjemną aparycją oraz postępowaniem zniechęca młodzież do obcowania z nim. Nie traktuje jej podmiotowo, lekceważy i obraża, prawdopodobnie ukrywa w ten sposób własne braki z nauczanego przedmiotu oraz przygotowania pedagogicznego.

Tabela 1. Osobowość nauczyciela przedmiotów mechatronicznych – wybrane wypowiedzi uczniów

	Najbardziej lubiany nauczyciel przedmiotów mechatronicznych	Najmniej lubiany nauczyciel przedmiotów mechatronicznych	Idealny, wymarzony nauczyciel przedmiotów mechatronicznych
Osobowość	<ul style="list-style-type: none"> - asertywny; - bezpośredni; - charyzmatyczny; - cierpliwy; - kontaktowy; - konsekwentny; - kreatywny; - miły; - ma oryginalny charakter i ponadczasową osobowość; - ma poczucie humoru; - mądry; - nie jest egocentrykiem: „nie miał za wysokiego ego”, co jest aktualnie problemem wśród nauczycieli; - odpowiedzialny; - pasjonat mechatroniki; - pomocny; - pozytywnie nastawiony do życia; - przyjazny; - punktualny; - rozmowny; - rzeczowy; - spokojny; 	<ul style="list-style-type: none"> - apodyktyczny; - bez życia; - chaotyczny; - lekceważący; - mało ambitny; - mocno atakuje uczniów; - nerwowy, łatwo można go wyprowadzić z równowagi; - niechlujny, brzydko pachniał, był zaniedbany, wyglądał jak robotnik z ulicy ubrany w koszulę; - nie jest autorytetem; - niekonsekwentny; - nie miły; - nienowoczesny; - niepunktualny; - niesympatyczny; - nie wzbudza żadnych emocji, nie budzi w nas ani sympatii, ani strachu przed dostaniem jedynki; - nie szanuje uczniów, wyśmiewa się z uczniów; - nie umie zdyscyplinować klasy; 	<ul style="list-style-type: none"> - empatyczny, rozumiejący nasz wiek i problemy; - humorystyczny; - inteligentny; - komunikatywny; - ładny; - mądry; - mający poczucie humoru; - młody; - najlepszy; - najfajniejszy; - najmądrzejszy; - najmilszy na świecie; - najuczciwszy; - najukochańszy; - odpowiedzialny; - opanowany; - otwarty; - pomocny; - powinien być kobietą; - profesjonalista, „zaraża pasją” do nauczanego przedmiotu; - przystojny;

Osobowość	<ul style="list-style-type: none"> - stanowczy; - surowy; - sympatyczny; - uczciwy; - umie zdyscyplinować klasę; - uśmiechnięty; - wesoły; - wymagający; - wyrozumiały; - wzbudza szacunek; - zabawny; - zaradny 	<ul style="list-style-type: none"> - oschły; - ponury; - potrafi obrażać uczniów; - pretensjonalny; - starodawny; - surowy; - wzbudza litość; - wymagający; - zarozumiały; - zadufany w sobie 	<ul style="list-style-type: none"> - sprawiedliwy: jak w 26-osobowej klasie przeszkadza na lekcji 7 osób, to nie karze całej klasy za zachowanie tych 7 osób, tylko te 7 osób; - sympatyczny; - uczciwy; - umie zdyscyplinować klasę; - uprzejmy; - uśmiechnięty; - wyluzowany; - wymagający; - wyrozumiały; - wzbudza szacunek i lekki strach, w takim znaczeniu, że żaden uczeń nie śmiałby się zachowywać jak „dzikie stado”; - zabawny; - zrelaksowany
-----------	--	---	--

Zródło: opracowanie własne.

Zakres *kompetencji prakseologicznych* nauczycieli najbardziej przez uczniów lubianych, którzy uczą bądź uczyli ich w technikum oraz nauczycieli przez uczniów wymarzonych i oczekiwanych w szeregach kadry pedagogicznej niemalże się pokrywa. W opinii uczniów nauczyciele przygotowujący ich do wykonywania zawodu są skuteczni w planowaniu, organizowaniu, kontrolowaniu oraz ocenianiu procesów edukacyjnych. Posiadają oni doświadczenie w zawodzie technik mechatronik, stale się doksztalającą, dzielą się z nimi aktualną wiedzą, są egzaminatorami i efektywnie przygotowują ich do egzaminu zawodowego, sprawnie posługują się podstawowymi elementami warsztatu dydaktycznego, potrafią skutecznie wytłumaczyć poruszane na zajęciach zagadnienie czy wyjaśnić dane zjawisko. Uczeń tym samym ma **świadomość, że poznał nową wiedzę i nabył nowe umiejętności, które będzie mógł wykorzystać w przyszłości i nie będą one stanowić dla niego trudności. Wyzwalają i utrzymują u uczniów pozytywną motywację do rozwoju. Pełni pasji do mechatroniki aranżują interesujące dla uczniów zajęcia. Znają i realizują podstawę programową i program nauczania. Zgodnie ze swoimi przekonaniem i doświadczeniem, kiedy uznają to za stosowne, wykraczają poza ich ramy. Zawsze jednak czynią to w trosce o dobro i rozwój uczniów, co spotyka się z ich aprobatą. Przy wypowiedzi na temat idealnego nauczyciela pojawiły się oczekiwania względem poziomu i tempa realizacji programu nauczania. Jedni uznali, że tempo powinno być średnie, inni, że tempo powinno być wysokie, natomiast przyspieszenie tempa nie powinno odbywać się kosztem jakości, bowiem ta powinna być zawsze wysoka. Nauczyciele ci trafnie rozpoznają stan wyjściowy wiedzy swoich podopiecznych, mają do nich indywidualne podejście, dokonują refleksji odnośnie kierunku rozwoju każdego ucznia, pomagają im w korygowaniu błędów podczas wykonywania zadania.**

W opisie idealnego nauczyciela pojawiła się adnotacja, że miałby on uzmysławiać im następstwa popełnianych błędów, czego nie odnotowano przy opisie najbardziej lubianego nauczyciela. Poświęcają oni dodatkowy czas na nauczanie, co w przypadku najbardziej lubianego nauczyciela procentuje dobrymi ocenami u uczniów. Jeden z uczniów określił idealnego nauczyciela jako tego, którego chciałby mieć na wyłączność – miałby udzielać lekcji wyłącznie jemu i być dostępny przez 24 godziny na dobę. W kwestii oceniania istotne jest dla uczniów, aby nauczyciele nie karali ich za brak wiedzy, lecz nagradzali za jej posiadanie. Mieliby oni ponadto planować mało kartkówek. Idealny nauczyciel nie odpytywałby często i zredukowałby ilość zadawanych prac domowych, ponieważ ich nadmiar nieraz przytłacza ucznia.

Z opinii uczniów dotyczących nauczyciela najmniej przez nich lubianego, który uczy bądź uczył ich w technikum wyłania się ambiwalentny obraz. Nauczyciele ci w odczuciu uczniów nie mają doświadczenia w nauczonym zawodzie, nie uzupełniają swojej wiedzy, przez co nie przekazują im żadnych nowinek ze świata mechatroniki, nie podnoszą własnych kwalifikacji i nie wykorzystują optymalnych metod czy form organizacyjnych nauczania i pracy uczniów na lekcji. Zniechęcają ich do uczenia się, ponieważ uczniowie na ich zajęciach są biernymi uczestnikami procesu dydaktycznego. Zapisują w zeszytach często książkę dyktowaną przez nauczyciela, a wybrane treści są wyjaśniane na przykładach innej, obcej im profesji. Najmniej lubiany nauczyciel ma wysokie wymagania, pomimo że w odczuciu uczniów nie potrafi on klarownie wytłumaczyć tematu. Tempo realizacji podstawy programowej oceniono na zbyt wolne, a czas na zajęciach uznano za niewłaściwie zagospodarowany, nauczyciel podejmuje tematy niezwiązane z nauczonym przedmiotem. Ocenia uczniów niewspółmiernie do włożonego przez nich wysiłku, a kryterium oceniania jest niejasne.

Tabela 2. Kompetencje prakseologiczne nauczyciela przedmiotów mechatronicznych – wybrane wypowiedzi uczniów

	Najbardziej lubiany nauczyciel przedmiotów mechatronicznych	Najmniej lubiany nauczyciel przedmiotów mechatronicznych	Idealny, wymarzony nauczyciel przedmiotów mechatronicznych
Kompetencje prakseologiczne	<ul style="list-style-type: none"> - posiada rozległą wiedzę na temat zawodu; - przekazuje dużo cennej wiedzy oraz różne ciekawostki; - na każdej lekcji można się było dowiedzieć nowych rzeczy, które przydadzą nam się w dalszym życiu szkolnym i zawodowym; - studiował na uczelni w Szkocji, przechodził liczne kursy zawodowe; - jest egzaminatorem, zna wymagania egzaminacyjne; 	<ul style="list-style-type: none"> - brakuje mu kompetencji do nauczania danego przedmiotu zawodowego; - uczy tak, jak był uczony 30 lat temu, a nie jak jest teraz; - rzeczy, których nas uczy nie mają sensu i się nam nie przydadzą w następnych latach; - nie jestem w stanie „wynieść” z jego lekcji nic więcej niż to, co mógłbym przeczytać w podręczniku; - korzysta z podręczników zawierających nieaktualne treści; 	<ul style="list-style-type: none"> - zna dzisiejsze trendy; - jest egzaminatorem; - ma dużą wiedzę i interesuje się światem mechatronicznym; - żeby kiedyś pracował w tym zawodzie, a nie „był tylko po szkole”; - dzieli się z uczniami ciekawostkami dotyczącymi spraw mechatronicznych; - potrafi bardzo dobrze przekazać wiedzę techniczną;

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Kompetencje prakseologiczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wie, jak nas nauczyć, abyśmy zdali egzamin; - zawsze wytłumaczy spokojnie bądź pokaże, jak powinno prawidłowo działać dane urządzenie; - daje praktyczne przykłady i zastosowania; - materiał edukacyjny przedstawia w sposób praktyczny (np. pokazuje, jak wyglądają przetworniki, złączki itp.) oraz w sposób teoretyczny (np. na rysunku); - pokazuje nam pewne zjawiska na żywo; - nauczyciel wszystkie zagadnienia omawia na lekcji oraz pokazuje je od strony praktycznej i teoretycznej, np. pokazuje filmiki na dany temat; - uczy rzeczy, których powinien uczyć, a nie tych, na które ma ochotę; - uczy dodatkowych rzeczy przydatnych w zawodzie, potrafi poświęcić część lekcji na ciekawy temat, który niekoniecznie jest związany z lekcją, ale poszerzy naszą wiedzę; - ten kto nie chce słuchać i pracować - nie musi, choć na takich lekcjach i tak większość uczniów uważa; - nie zmusza do pracy, jeśli jednak ktoś nie pracuje, ocenia go; - nie wymaga i nie zmusza do nauki, ale zachęca poprzez prowadzenie interesujących lekcji; - potrafi zainteresować uczniów omawianymi treściami; - nie każe za niewiedzę, ale ją obnaża i motywuje do jej nadrobienia; - nie obniża nam oceny, jeśli podczas wykonywania danej czynności popełnimy błąd i sami odkryjemy; 	<ul style="list-style-type: none"> - wiedzę przekazuje tylko w sposób teoretyczny bez obrazowania jej; - nie umie zachęcić do lekcji, bo albo ktoś nie wie, co ma robić albo „ktoś głowi się i troi”, jak ma to zrobić, dla mnie to jest „mordęga”; - zmniejsza zainteresowanie nauką; - dyktuje z książki i prosi o zapisywanie regułek do zeszytu; - kiedy uczył mnie ten nauczyciel, nie byłem zainteresowany tym kierunkiem i miałem mieszane uczucia, czy wybrałem dobry kierunek; - często musimy „iść na żywioł”, gdzie bez dobrego wytłumaczenia ciężko jest zrozumieć daną rzecz; - po każdym często niedokończonym temacie, każe zrobić zadania, które nie były omówione, a ich sposób rozwiązania jest często nieznanymi, dodatkowo dziwi go brak wiedzy z „nieprzerobionych” tematów; - nie udziela pomocy, nie tłumaczy, jak wykonać zadanie; - lekcje składały się w połowie z dyktowania regułek z książki a w drugiej połowie z „gadania” o polityce, teoriach spiskowych i ogólnie z głupot; - nie wie czego ma uczyć, nie zna przedmiotu; - na lekcjach się nie uczymy, np. sprzątamy salę, a nauczyciel siedzi przed komputerem całą lekcję lub nic nie robimy; - raz mu przyszedł pomysł na omówienie budowy „malucha” (fiat 126 p); - uczy rzeczy nieprzydatnych, których nie ma w programie nauczania; 	<ul style="list-style-type: none"> - pokazuje nam to, o czym właśnie się uczymy, pokazuje jak urządzenie wygląda fizycznie, nie tylko schemat oraz opis; - pomoże dydaktyczne rozdziela po równo; - wzbogaca lekcje różnymi ćwiczeniami i doświadczeniami; - przekazuje wiedzę w sposób jak najbardziej praktyczny, wzbogaca teorię o praktyczne jej zastosowanie; - lekcje są wesołe, ale zorganizowane (nie ma chaosu wśród uczniów), motywuje do nauki, pokazuje jak coś ma wyglądać, jak zmontować dane części; - potrafi w efektywny i ciekawy sposób przekazać wiedzę, a jednocześnie dostosować poziom do bardziej ambitnych; - uczy z pasją, widać, że mu to sprawia przyjemność, a nie przychodzi do pracy „za karę”; - prowadzi dodatkowe kółko; - „jest w porządku” wobec każdego, jeśli komus wiedza nie przychodzi z łatwością powinien poświęcić mu trochę czasu indywidualnie nawet podczas lekcji; - uczy tylko i wyłącznie mnie a jego dyspozycyjność jest maksymalna, np. 24 h/dobę; - „otwarty na ucznia” i zawsze ma czas, ale nie powinno się tego wymagać; - tempo prowadzenia zajęć jest wysośrodkowane, ponieważ nie może iść tempem najsłabiej uczących się uczniów (jeśli idzie się tempem ucznia, który się nie uczy i nie uważa na lekcjach, to inni na tym tracą), natomiast nie może również iść tempem najlepszych (ponieważ jest ta sama sytuacja);
--	---	--	---

Kompetencje prakseologiczne	<ul style="list-style-type: none"> - kontroluje i wskazuje popełnione w rozwiązaniu zadania błędy, tłumaczy i udziela trafnych pouczeń; - nie wymaga ponad umiejętności ucznia; - zna uczniów; - daje dużo zadań praktycznych, mało zaś teoretycznych; - kiedyś nie umiałem jednego tematu, podszedłem do nauczyciela, powiedziałem mu, że nie umiem, powiedział, że mogę przyjąć do niego po lekcjach, aby mnie tego indywidualnie nauczyć, dzięki czemu później dostałem dobrą ocenę; - poświęca nam czas po lekcjach i organizuje zajęcia dodatkowe; - stara się podejść w sposób bardziej indywidualny do osób zainteresowanych zajęciami tak, aby nie zostały one spowolnione w nauce przez osoby nieuważające na lekcjach; - ma konkretne plany i wymagania w stosunku do każdego ucznia oraz sprawiedliwie przydziela im pomoce dydaktyczne; - robi mało kartkówek 	<ul style="list-style-type: none"> - nie potrafi zaciekawić klasy tematem i podchodzi do tematu z brakiem entuzjazmu; - lekcje były nudne i zawsze były takie same; - nie rozumie, co chce mi przekazać i nie wie, jak prowadzić lekcje; - książki to przeżytek, a wiedza jest w czasopismach; - wymaga rzeczy, których nigdy nie mieliśmy na lekcji, nawet o nich nie wspomniał; - nauczyciel stawia za bardzo na pracę samodzielną ucznia, tj. podaje temat, kilka pojęć, a dalej - „sam sobie radź”; - na lekcje nikt nie chodził, za to każdy zdał z dobrą oceną; - wystawia złe oceny, pomimo że nie wytłumaczył dobrze zadania; - krytykuje, nawet przy pierwszych próbach wykonania zadania; - maksymalnie niesprawiedliwie ocenia (osoby, które miały takie same prace, dostawały różne oceny, nie dlatego, że ściągaly, ale dlatego, że „mu się tak podoba”); - ma jedynie nadzieję, że uczniowie są nauczeni i nie pyta ich o postęp 	<ul style="list-style-type: none"> - w dość szybkim tempie realizuje program nauczania, ale na wysokim poziomie, chciałbym żebyśmy szybciej realizowali program i robili trudniejsze rzeczy, „posuwali się do przodu”; - pokazuje błędy i ich konsekwencje poprzez ich popełnianie w bezpiecznym środowisku; - nie karze za niewiedzę, tylko nagradza za jej posiadanie; - upewnia się, czy uczeń ma wiedzę bez złych konsekwencji; - nie robi niezapowiedzianych kartkówek; - często nie odpytuje
-----------------------------	--	---	---

Źródło: opracowanie własne.

W zakresie *kompetencji komunikacyjnych* nauczyciele najbardziej przez uczniów lubianych, którzy uczyli bądź ucą ich w technikum oraz nauczyciele idealni, którzy są przez nich pożądani i chętnie uczyliby się od nich zawodu prowadzą zajęcia z pasją. Zamówienie do mechatroniki wpływa na sposób formułowania przez nich wypowiedzi i przekazywane treści. Nauczyciele najbardziej przez uczniów lubiani w rozmowie z nimi używają zwrotów grzecznościowych, a na końcu kartkówki czy sprawdzianu stosują ujmujące uczniów wyrażenia. Uczniowie w przypadku obu typów nauczycieli (najbardziej lubiani i idealni) uznali, że istotny jest dobry kontakt i możliwość podjęcia dyskusji na tematy nieograniczające się wyłącznie do nauczanego przedmiotu, lecz nawiązujące do życia osobistego (nauczyciela i uczniów). U nauczycieli tych doceniana jest zdolność słuchania potrzeb uczniów i rozumienia ich intencji. Wypowiedzi nauczycieli są zrozumiałe i nic nie zakłóca ich odbioru. Przy opisie sylwetki nauczyciela idealnego

jeden z uczniów chciałby, aby posiadał on wyjątkowy głos – idealny, basowy głos, umiał przemawiać do grupy i napawał ich wiarą i nadzieją na przyszłość.

Nauczyciel najmniej przez uczniów lubiany, który uczy bądź uczył ich zawodu w technikum ogranicza swoją komunikację z uczniami do własnych wypowiedzi, niekiedy wspomaga się komunikacją niewerbalną. Nie interesuje go opinia uczniów i nie uwzględnia ich sugestii. Nie potrafi posługiwać się poprawną polszczyzną a jego wypowiedzi są dla uczniów niezrozumiałe, często podnosi na nich głos i nie dostosowuje odpowiednio dykcji, intonacji i modulacji głosu.

Tabela 3. Kompetencje komunikacyjne nauczyciela przedmiotów mechatronicznych – wybrane wypowiedzi uczniów

Kompetencje komunikacyjne	Najbardziej lubiany nauczyciel przedmiotów mechatronicznych	Najmniej lubiany nauczyciel przedmiotów mechatronicznych	Idealny, wymarzony nauczyciel przedmiotów mechatronicznych
	<ul style="list-style-type: none"> - super się go słucha; - jest pasjonatem, który potrafi w łatwy sposób wytłumaczyć każdy temat i jeśli zachodzi tak potrzeba dłużej go wyjaśnia; - jeżeli ktoś czegoś nie rozumie, to nauczyciel stara się przekazać mu wiedzę w inny sposób; - każda kartkówka była zakończona „pięknymi słowami: finish job”; - używa zwrotów grzecznościowych; - potrafi rozmawiać z uczniami; - zawsze mogę z nim porozmawiać; - można z nim o wszystkim porozmawiać, nie tylko na tematy lekcyjne a on odpowiada na każde pytania; - opowiada swoje życiowe historie; - jak nie przyszedłeś na kartkówkę daje „propozycję nie do odrzucenia: wpiszę ci jedynkę, później poprawisz, będzie dobrze?”; - mówi wyraźnie; - nie omawia monotoniem tematu lekcji, lecz „dodaje emocji” i ma niesamowitą dykcję 	<ul style="list-style-type: none"> - w odpowiedzi na pytanie – odsyła nas do skorzystania z Internetu lub czasopisma; - odpowiada na pytania pytaniem; - po prostu „gada do nikogo”; - ciężko utrzymać z nim jakikolwiek kontakt, nie da się pożartować, ani normalnie porozmawiać; - gdy proponujemy lepsze rozwiązanie odnośnie naszej nauki, ten je ignoruje; - nie mogłem wytłumaczyć swojego postępowania (np. dlaczego nie czekałem na nauczyciela pod klasą, lecz przyszedłem do klasy jednocześnie z nauczycielem, co potraktował jako spóźnienie); - ma ogólnie złe podejście do nas; - słabo tłumaczy, mówi często coś czego albo nie dokończy albo dokładnie nie wytłumaczy; - nie potrafi przekazać wiedzy w sposób logiczny; - ma chaotyczne i niezdefiniowane wymagania; - mało komunikatywny w relacji nauczyciel-uczeń; - nie wiemy, jak wykonać zadanie, które mamy zrobić, ale jak ktoś zapyta się go o coś, to każe czytać polecenie do skutku; 	<ul style="list-style-type: none"> - opowiada z pasją o nauczonym przedmiocie; - super się go słucha; - można zapytać o wszystko, nie tylko na tematy lekcyjne; - rozmawia o nowinkach w zawodzie; - wystarczy, aby był taki, z którym „można się dogadać” i który potrafi przekazać wiedzę w sposób chociażby trochę przyjemniejszy niż „kucie na pamięć”; - potrafi wysłuchać ucznia, jeśli ten potrzebuje pomocy; - umie dobrze wytłumaczyć zagadnienie, musi tak formułować wypowiedź, że będzie nas umiał zainteresować tym, co mówi; - potrafi dobrze wytłumaczyć zadanie; - potrafi zachęcić do pracy i słuchania oraz uważania na lekcji, poruszając ciekawe tematy i ciekawie opowiadając; - dobrze tłumaczy każde zagadnienie, pyta uczniów czy rozumieją co mówi, czy może jeszcze coś wytłumaczyć albo pyta, gdzie dokładnie nie rozumie dany uczeń i stara się to wyjaśnić nawet za pomocą rysunku, skupia się na bieżących sytuacjach na lekcji;

		<ul style="list-style-type: none"> – nie wiemy, jak wykonać zadanie, które mamy zrobić, ale jak ktoś zapyta się go o coś, to każe czytać polecenie do skutku; – pan, który „nie umie mówić po polsku”; – krzyczy na uczniów; – mówi monotonicznie 	<ul style="list-style-type: none"> – umie przekazać wiedzę w sposób logiczny spójny i zrozumiały; – dynamicznie opowiada; – nie krzyczy na uczniów; – mówi idealnym basowym głosem, umie przemawiać do grupy, daje wiarę i nadzieję w ludzkość i przedmiot; – dobry mówca
--	--	---	--

Źródło: opracowanie własne.

W ramach *kompetencji współdziałania* nauczyciela najbardziej przez uczniów lubianego, który uczy bądź uczył ich w technikum oraz idealny nauczyciel, który chciałby, aby przygotowywał ich do wykonywania zawodu stwarzają na zajęciach sprzyjającą do nauki atmosferę, traktują uczniów jak partnerów, uczą ich odpowiedzialności za podejmowane decyzje, wspólnie z uczniami ustalają zasady obowiązujące na zajęciach, wykazują zdolność do rozwiązywania sytuacji konfliktowych, a także godzą się na kompromisy, jednakże potrafią zdyscyplinować klasę.

Najmniej lubiany nauczyciel z kolei preferuje normy posłuszeństwa w kontaktach międzyludzkich i działa zgodnie z tą preferencją, nie potrafi rozwiązywać sytuacji konfliktowych przez negocjowanie czy kompromis, często niestety sam jest katalizatorem pojawiających się konfliktów, nie umie usatysfakcjonować ucznia i docenić jego możliwości podmiotowych oraz nie inicjuje uczenia się we współpracy, narzuca z góry określone zasady i choć sam ich nie przestrzega, wymaga od uczniów ich respektowania, nie jest facylitorem, lecz uważa się za nieomylnego nauczyciela, którego polecenia należy wykonywać i które to polecenia są niepodważalne. Wprowadza niesprzyjającą do nauki atmosferę, nie potrafi zdyscyplinować klasy.

Tabela 4. Kompetencje współdziałania nauczyciela przedmiotów mechatronicznych – wybrane wypowiedzi uczniów

	Najbardziej lubiany nauczyciel przedmiotów mechatronicznych	Najmniej lubiany nauczyciel przedmiotów mechatronicznych	Idealny, wymarzony nauczyciel przedmiotów mechatronicznych
Kompetencje współdziałania	<ul style="list-style-type: none"> – nie siedzi za biurkiem przez całą lekcję; – nikogo nie faworyzuje; – stwarza miłą atmosferę w klasie; – słucha z nami piosenek na lekcjach (podczas wykonywania czynności manualnych, zadań praktycznych); – uczy elastycznie nie według sztywnych ram; – traktuje nas jak dorosłych; – dobrze zarządza klasą; 	<ul style="list-style-type: none"> – kreuje się na osobę boską, za wszechwiedzącego i nieomylnego pana świata, któremu nie można nawet zwrócić uwagi, koniecznie zwracać się trzeba do niego „per Profesor”, gdyż nieużycie tego zwrotu zakończyć się może albo półgodzinnym wykładem o szacunku dla starszych albo uwagą za zniewagę; 	<ul style="list-style-type: none"> – sumienny, luźny zarówno w nauczaniu, jak i w obyciu z uczniami, ale jednocześnie potrafi przekazać najważniejsze informacje w „dobry” sposób, czyli czasami pójść na kompromis (np. zamiast przepisywać coś do zeszytu, inaczej przeprowadzi zajęcia);

Kompetencje współdziałania	<p>– ma dobre podejście do uczniów</p>	<p>– uczeń jest mu podporządkowany i z góry znajduje się na przekreślonej pozycji; – wprowadza nerwową atmosferę; – stresuje uczniów, robi niezapowiedziane lub karne kartkówki niesłużące nikomu; – na zajęciach czuję strach; – wprowadza na lekcji terror; – nie stara się zrozumieć uczniów, zrozumieć otoczki problemu, który powstał, tylko obwinia o wszystko uczniów, jeżeli czegoś brakuje w szkole, powiedzmy przewodów, to także wymagał od nas, aby to były te konkretne przewody, no których fizycznie nie mieliśmy; – rozumiem, że każdy jest człowiekiem, ale popełnianie błędu w podawaniu zadania na kartkówkę, a następnie mówienie, że to cała klasa źle usłyszała, no przepraszam, ale to „śmiech na sali”; – pozwala klasie na wszystko; – nie potrafi nic wytłumaczyć, kazał zapisywać rzeczy, które były sprzeczne z prawami fizyki, gdy ktoś nic nie pisał, mówił mu: wyjdź z sali albo musiał iść stać w kącie</p>	<p>– powinien mieć podejście do klasy, sama jego wiedza nie wystarczy, jeśli nie jest charyzmatyczny i uczniowie go nie szanują, nie przekaże swojej wiedzy; – traktuje nas jak dorosłych; – nie stresuje uczniów; – ustala zasady i trzyma się ich; – gdy jeden drugiego uderzy, nie mówiłby: nie ważne kto zaczął, macie się przeprosić obydwaj, tylko dochodziłby kto zaczął</p>
----------------------------	--	---	---

Źródło: opracowanie własne.

Nauczycielowi najbardziej przez uczniów lubianemu, który uczy bądź uczył ich w technikum oraz nauczycielowi idealnemu, który chcieliby, aby uczył ich zawodu przypisali również *kompetencje kreatywne*. Zdaniem uczniów nauczyciele pobudzają ich do samodzielnego myślenia w procesach edukacyjnych, stymulują ich proces rozwojowy, wyzwalają u nich kreatywność. Idealny nauczyciel angażowałby ich w różne projekty. Najmniej przez uczniów lubiany nauczyciel, który uczy bądź uczył ich w technikum nie wykazuje się kreatywnością, nie potrafi podjąć jakichkolwiek działań na rzecz stymulowania procesów rozwojowych ucznia czy wyzwiania w nich innowacyjnego działania.

Tabela 5. Kompetencje kreatywne nauczyciela przedmiotów mechatronicznych – wybrane wypowiedzi uczniów

	Najbardziej lubiany nauczyciel przedmiotów mechatronicznych	Najmniej lubiany nauczyciel przedmiotów mechatronicznych	Idealny, wymarzony nauczyciel przedmiotów mechatronicznych
Kompetencje kreatywne	<ul style="list-style-type: none"> - zachęca do logicznego myślenia, do praktycznego podejścia do problemów; - wymaga rozumienia treści a nie wyuczenia się ich na pamięć; - uczy „nowocześnie”; - umie uczyć tak, jak nikt; - praktyki sam się nauczył w Ameryce przy pracy z Windowsem; - uczeń ma poczucie własnego rozwoju zawodowego 	<ul style="list-style-type: none"> - „chce zrobić z uczniów maszynę”, zabijając kreatywność i zainteresowanie przedmiotem; - „stopuje” ucznia 	<ul style="list-style-type: none"> - pobudza kreatywność i zachęca do poszerzania horyzontów, nie zawęża zainteresowań i poglądów ucznia, mówiłby: „patrz trochę szerzej!”, a nie „obcinał skrzydła”, mówiłby: „patrz wyżej!”; - pomaga uczniom w projektach

Źródło: opracowanie własne.

W zakresie *kompetencji informatycznych* nauczyciel przez uczniów najbardziej lubiany, który uczy bądź uczył ich zawodu korzysta z nowoczesnych źródeł informacji i wykorzystuje technologię informatyczną, przygotowuje odpowiednie materiały na zajęcia online. Oczekiwania uczniów wobec idealnego nauczyciela, który chcieliby, aby uczył ich zawodu są zbieżne z kompetencjami ww. typu nauczyciela. Uczniowie chcieliby, aby technologię informatyczną wykorzystywał on do kontaktowania się ze swoimi uczniami. Nauczyciel przez uczniów najmniej lubiany natomiast odsyła uczniów do korzystania z nowoczesnych źródeł informacji (Internet), lecz nie wskazuje konkretnych stron.

Tabela 6. Kompetencje informatyczne nauczyciela przedmiotów mechatronicznych – wybrane wypowiedzi uczniów

	Najbardziej lubiany nauczyciel przedmiotów mechatronicznych	Najmniej lubiany nauczyciel przedmiotów mechatronicznych	Idealny, wymarzony nauczyciel przedmiotów mechatronicznych
Kompetencje informatyczne	<ul style="list-style-type: none"> - wykorzystujemy technologie informatyczne na przedmiotach zawodowych, uczy nas programowania i projektowania systemów mechatronicznych; - odtwarza podczas lekcji np. filmy na dany temat; - piszemy z rzutnika zamiast ze słuchu 	<ul style="list-style-type: none"> - nie potrafi odpowiedzieć na żadne pytanie, zamiast tego, odsyła nas do skorzystania z Internetu lub czasopisma 	<ul style="list-style-type: none"> - dostępny przez social media albo można do niego napisać sms z pytaniem

Źródło: opracowanie własne.

W ramach *kompetencji moralnych* nauczyciel przez uczniów najbardziej lubiany, który uczy bądź uczył ich w technikum czynnie uczestniczy w życiu szkoły i promuje ją

na zewnątrz, jest zaangażowany w swoją pracę, ponosi współodpowiedzialność moralną za rozwój uczniów, troszczy się o ich edukację i przygotowanie do wykonywania zawodu, jednocześnie nie uważa swojego przedmiotu za najważniejszy. Zgodnie z opiniami uczniów nauczyciel idealny potrafi dodatkowo modyfikować własne działania w trosce o dobro wychowanka, nie bacząc na odgórne dyrektywy. Najmniej lubiany przez uczniów nauczyciel, który uczy bądź uczył ich w technikum nie ponosi odpowiedzialności za rozwój ucznia, nie troszczy się o jego przygotowanie do wykonywania zawodu i życia w społeczeństwie, nie podchodzi z należyтым szacunkiem do wykonywanej pracy, nie jest skłonny do przemyśleń nad nauczycielskim sprawstwem, lecz uważa swój przedmiot za najważniejszy.

Tabela 7. Kompetencje moralne nauczyciela przedmiotów mechatronicznych – wybrane wypowiedzi uczniów

	Najbardziej lubiany nauczyciel przedmiotów mechatronicznych	Najmniej lubiany nauczyciel przedmiotów mechatronicznych	Idealny, wymarzony nauczyciel przedmiotów mechatronicznych
Kompetencje moralne	<ul style="list-style-type: none"> – jest wyrozumiały i nie traktuje swojego przedmiotu za najważniejszy; – daje odczuć swoim uczniom, że są ważni; – angażuje się w życie szkoły, promuje szkołę na zewnątrz 	<ul style="list-style-type: none"> – robi tak zwaną odpowiedzialność zbiorową; – przychodzi „pracować, a nie uczyć”; – nie interesuje go postępek uczniów; – nie interesuje się swoimi uczniami; – na niczym mu nie zależy; – ma gdzieś lekcje i pozwala korzystać z telefonu 	<ul style="list-style-type: none"> – człowiek o „dobrym kompasie moralnym”, „przymykający oko na idiotyczne dyrektywy urzędników”, którzy nigdy w szkole nie byli i pewnie nawet nie wiedzą, co to jest a układają program nauczania, ustalają zasady; – człowiek z temperamentem i zaangażowaniem, któremu zależy na klasie i na tym, żebyśmy się kształcili; – nie ma ogromnych wymagań ze swojego przedmiotu, wie, że uczeń jest często zasypywany pracami domowymi i zadaniami oraz sprawdzianami lub kartkówkami z innych przedmiotów i fizycznie nie da rady nauczyć się i odrobić wszystkich prac domowych, nauczyć się do kartkówki i sprawdzianów

Źródło: opracowanie własne.

Dwóch uczniów przyznało, że żaden nauczyciel przedmiotów zawodowych, który uczy bądź uczył ich w technikum nie zasługuje na miano najbardziej lubianego i najmniej lubianego nauczyciela. Uczniowie ci definitywnie przyznali, że nie ma doskonałego nauczyciela i nie sporządzili jego opisu.

Jedna osoba wskazała, że najbardziej lubiła nauczyciela, który był nauczycielem nieefektywnym, ale wprawiał go w dobry nastrój („najbardziej lubiany był nauczyciel urządzeń i systemów mechatronicznych, ponieważ był zabawny w swojej niekompeten-

cji oraz niczego nie wymagał, ale nie był oczywiście dobrym nauczycielem”). Inna osoba z kolei wyraziła podobną opinię, gdyż wskazała, że najbardziej lubi nauczyciela mało wymagającego, aczkolwiek gotowego wyjaśnić niezrozumiałe treści zawodowe („daje mało prac domowych, daje dobre oceny, ale! jak czegoś się nie wie, to wyjaśnia”). Ośmiu uczniów przyznało, że najbardziej lubiany nauczyciel jest ich wymarzonym nauczycielem i niczego by w nim nie zmieniali. Spełnia on bowiem w pełni ich oczekiwania i optymalnie przygotowuje ich do wykonywania zawodu technik mechatronik. Jeden z uczniów natomiast w konfrontacji z różnorodnością charakterów ludzkich i oczekiwań swoich koleżanek i kolegów oraz jego własnych, wyraził wątpliwość, czy doskonały nauczyciel istnieje („wątpię, by taki istniał, a **jeżeli już**, to nie da się nikomu dogodzić, pozostaje jedynie przyzwyczaić się do charakteru nauczyciela”).

Podsumowanie

Uczniowie szkół zawodowych w trakcie nauki zdobywają kompetencje zawodowe, które są nieocenione w wykonywaniu przyszłej profesji oraz kompetencje ogólne, przynależne do podstawowych efektów uczenia się w ramach kształcenia ogólnego (Kwiatkowski 2012). W dużej mierze poziom kompetencji nabytych przez uczniów szkół zawodowych zależy od nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych i nauczyciela praktycznej nauki zawodu.

Uczniowie przyznają, że kadrę pedagogiczną zasilają nauczyciele posiadający pożądaną przez nich osobowość i kompetencje, które sprzyjają ich rozwojowi. Stają się oni autonomiczni, samoregulujący się, odpowiedzialni za podejmowane decyzje, świadomi własnej wartości, kreatywni, innowacyjni oraz otwarci na współpracę z innymi osobami, co sprawia, że odważnie wkroczą na rynek pracy po ukończeniu szkoły i **będą** należycie wykonywać czynności zawodowe na danym stanowisku pracy. W szkole niestety uczniowie są również nauczani zawodu przez nauczycieli nie wykazujących troski o ich rozwój. Uczniowie postrzegają ich jako osoby gaszące u nich zamiłowanie do zawodu, nie pozwalające im być aktywnymi uczestnikami procesu dydaktycznego, ograniczające ich kreatywność i niepotrafiące dobrze zagospodarować czasu na zajęciach, przez co uczniowie tracą szansę nabycia nowych umiejętności. Warto w tym miejscu podkreślić, że uczniowie ci są bardzo ambitni i z bezsilności na zastaną rzeczywistość odkryli w sobie potencjał do sprawstwa nad własnym losem zawodowym i osobistym.

LITERATURA

- Baley, Stefan. 1962. Psychiczne właściwości nauczyciela-wychowawcy. W: *Osobowość nauczyciela*, red. Wincenty Okoń, 209-259. Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.

- Bielski, Janusz. 2017. *Nauczyciel doskonały. Kształtowanie się nauczycielskiego zawodu, warunki, kryteria i mierniki efektywności pracy nauczyciela*. Kraków: Wydawnictwo Impuls.
- Czerepaniak-Walczak, Maria. 1995. *Między dostosowaniem a zmianą. Elementy emancypacyjnej teorii edukacji*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytet Szczeciński.
- Dawid, Jan **Władysław**. 1932. *O duszy nauczycielstwa*. Warszawa: Nakładem „Naszej Księgarni”, SP. AKC. Związku Nauczycielstwa Polskiego.
- Denek, Kazimierz. 1998. *O nowy kształt edukacji*. Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne Akapit.
- Gerlach, Ryszard. 1997. *Nauczyciel w pozaszkolnych formach oświaty zawodowej w Polsce*. Bydgoszcz: Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy.
- Grabias, Stanisław. 2003. *Język w zachowaniach społecznych*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Guess, Pamela i Sara Bowling. 2014. Students' Perceptions of Teachers: Implications for Classroom Practices for Supporting Students' Success. *Preventing School Failure*, 58 (4), 201-206.
- Kreutz, Mieczysław. 1962. Osobowość nauczyciela-wychowawcy. W: *Osobowość nauczyciela*, red. Wincenty Okoń, 139-204. Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- Kwaśnica, Robert. 2011. Wprowadzenie do myślenia o nauczycielu. W: *Pedagogika. Podręcznik akademicki*, red. Zbigniew Kwieciński, Bogusław Śliwerski, t. 2., 291-319. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kwiatkowska, Helena. 1997. *Edukacja nauczycieli. Konteksty – kategorie – praktyki*. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Badań Edukacyjnych.
- Kwiatkowski, Stefan M. 2012. Współczesne cele kształcenia zawodowego. W: *Unowocześnianie metod i form kształcenia zawodowego w Polsce*, red. Urszula Jeruszka, 37-44). Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych.
- Mihułka, Krystyna. 2018. Osobowość nauczyciela a wpływ wychowawczy – ujęcie teoretyczne. *Języki Obce w Szkole*, 3, 119-125.
- Mysłakowski, Zygmunt. 1962. Co to jest talent pedagogiczny? W: *Osobowość nauczyciela*, red. Wincenty Okoń, 69-83. Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- Okoń, Wincenty. 2001. *Nowy słownik pedagogiczny*. Wydanie trzecie poprawione. Warszawa: Wydawnictwo PWN.
- Pennington, Colin G. I Matthew Curtner-Smith i Wind Stafanie. 2020. Effect of a Physical Education Teacher's Age on Middle School Students' Perceptions of Effectiveness and Learning. *The Physical Educator*, 77, 110-129.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2019, poz. 991).*

-
- Rowid, Henryk. 1938. *Psychologia pedagogiczna - podręcznik dla młodzieży przygotowującej się do zawodu nauczycielskiego*. Wydanie drugie. Kraków: Gebethner i Wolff.
- Szlosek, Franciszek. 1987. *Przygotowanie a praca nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych*. Warszawa: Instytut Kształcenia Nauczycieli im. Władysława Spasowskiego w Warszawie.
- Szuman, Stefan. 1962. Talent pedagogiczny. W: *Osobowość nauczyciela*, red. Wincenty Okoń 90-134. Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- Wiatrowski, Zygmunt. 1993. *Nauczyciel szkoły zawodowej. Dawniej – Dziś – Jutro*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelnianej Wyższej Szkoły Pedagogicznej.

Informacje o autorze: Katarzyna Pardej, dr. Zainteresowania naukowe: kształcenie zawodowe, niepowodzenia edukacyjne uczniów szkół zawodowych, językoznawstwo, wariantywność fonetyczna, mowa dzieci.

Kontakt:

e-mail: kpardej@aps.edu.pl;

adres korespondencyjny:

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, Instytutu Wspomagania Rozwoju Człowieka i Edukacji, Katedra Wczesnej Edukacji, ul. Szczęśliwicka 40, 02-353 Warszawa.